

לאברהם

ויקראו לפניו אברהם - (בראשית מא, טז)
"זה יוסף שהיה אב בחכמה" (ר"ט ע"ג)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת שמיני תשפ"ב • שנה ב' - גליון ס"ז • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

אוצרות יוסף

דרשה לשבת שובה

וְלַהֲבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר. וְלַהּוֹרֵת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַחֻקִּים וְגו' (י, יא-יג).

הבדלה מביאה להוראה שעניינם דעת

הנה כבר אמרנו (אוצרות יוסף דרשות שבת שובה שנת עת"ר פייסקא רכג-רכד) כי עניין ההוראה בא גם כן מן הדעת המכריע.

נקיות הלשון סימן לכח ההוראה

ועל כן תבין בזה דברי הגמרא בפסחים (ג), הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דהלל כו', חד אמר - מפני מה בוצרין בטרהה ואין מוסקין בטרהה, וחד אמר - מפני מה בוצרין בטרהה ומוסקין בטומאה, אמר, מובטח אני בזה (שהקפיד על נקיון לשונו שלא להזכיר טומאה, רק אמר ואין מוסקין בטרהה) שמורה הוראה בישראל כו'. והעניין הוא כנ"ל, דאחרי שיש לו נקיון הלשון, דבר זה מורה היות לו מעלת הדעת, כי מן הדעת בא נקיון הלשון, ובדעת הרי יש עניין ההוראה גם כן כנ"ל, ועל כן מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, ודו"ק.

לכהן יש נקיון שפה וכח ההוראה

וזה טעם הכתוב (מלאכי ב, ז) 'כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו'. רצה לומר, כי יש לו שני ענייני מעלת הדעת: (א) טוהר ונקיון השפה הבא מן הדעת - 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', שהדעת ניכר בו בטוהר וצחחות השפה. והוא כמו 'ודעת שפתי ברור מללו' (איוב לג, ג; ראה פסחים שם), וזקני עם הארץ על ידי שדעתן מיטרפת (עיי' קנים פ"ג מ"ו) לכן 'מסיר שפה' כנ"ל, וכך כאן, 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', שהדעת ניכר בטוהר וצחחות השפתים דייקא. (ב) 'ותורה יבקשו מפיהו', היינו שיש לו כח ההוראה, כי 'תורה' פירושו 'הוראה' (עיי' זוה"ק מצורע נג; גור אריה פרשת בראשית א, א אות א), ודו"ק כי נכון הוא בסייעתא דשמיא.

הבדלה ענינה בדעת ושכרה ענין ההוראה

וזהו גם כן בש"ס שבועות (יח), כל המבדיל על היין במוצאי שבתות, הויין לו בנים ראויין להוראה, דכתיב (בפסוקים כאן) 'להבדיל' 'ולהורות' עיי' שם. והעניין גם כן מפתח היות ההבדלה ענינו בדעת, והבדלה בחונון הדעת, ובירושלמי, אם ה"ב, על המשנה - והבדלה בחונון הדעת, והבדלה על היין אין דעה - הבדלה מניין. ועל כן כל המבדיל כתיקונו על היין ומורה היות לו מעלת הדעת, לכן בא מזה תולדה - היות לו בנים ראויין להוראה, אשר גם ההוראה תולדת הדעת כנ"ל, ועל כן מדה כנגד מדה, הוי שכר ההבדלה הבאה מן הדעת - עניין ההוראה הבאה גם כן מן הדעת, ודו"ק.

אתון דאורייתא

כלל טז

וכי ימות מן ההמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בגבלתה יטמא עד הערב (יא, טז).

מדבעינן קרא ששחיטת טריפה מטהרת מוכח דלענין אכילה איסורה מדין נבלה

נסתפקתי, איסור טריפה מה עניינו, אם איסורו הוא איסור מבחין כשאר איסורים, ואינו חסרון בשחיטה כלל, או דילמא עניינו שבטריפה גורה תורה שלא תועיל בו השחיטה לענין אכילה, והוי נבילה לענין אכילה.

והנה יש ראייה ברורה לסברא השניה הזאת, ממה שכתבו התוספות בובחים (סט. ד"ה יכול) וז"ל: הא דמצרכינן הכא (בגמרא שם) קרא לשחיטת עוף קדשים בפנים שמטהרת מידי נבילה, ולענין איסורי הנאה (שור הנסקל וכדומה) לא מצרכינן קרא לשחיטתן שמטהרת מידי נבילה, לא דמי, דקדשים אין הכשר אכילתן בשחיטתן (פירוש, דעוף קדשים, הכשר אכילתו במליקה - לא בשחיטה, ועל כן הוה אמינא דשחיטה הוי כמיקטל קטליה - ראה שם פא.) וכהתנת ראש בעלמא שהוא נבילה לטמא, ועל כן בעינן קרא שהשחיטה מטהרת מידי נבילה, אבל איסורי הנאה, הכשר אכילתן בשחיטתן, אף על גב דהשתא מיהא אין שחיטתן מכשרתן באכילה (מפאת האיסור הנאה אשר בהם), מכל מקום מטהרתן מידי נבילה, עכ"ל.

והנה מבואר בבבלי תוספות אלה, דבשחיטת איסורי הנאה לא בעינן קרא שמטהרת מידי נבילה, כיון דאין חסרון כלל בשחיטה, שמה שאסורה בהנאה, מטעם אחר הוא, שהוא שור נרבע או שהמית אדם וכדומה (עיי' פסחים כב; קידושין נז), אבל השחיטה עשתה כל מעשיה בשלימות, ועל כן מטהרת שפיר מידי נבילה, ולא בעינן קרא כלל לזה.

והשתא, אי נימא דגם טריפה איסור מבחין הוא ואינו חסרון בשחיטה, אם כן גם לשחיטת טריפה מהראוי שלא להצריך קרא שמטהרת מידי נבילה. ואילו בובחים שם (סט. ו) וכן בחולין (עד: שם פה; שם קכח), יליף ליה להדיא מקרא ד'וכי ימות מן ההמה', מקצת בהמה מטמאה, ומקצת בהמה אין מטמאה, ואיזו (שאניא מטמאה) - זו טריפה ששחטה, עכ"ל הגמרא. ואם כן מבואר דטריפה הוי חסרון בשחיטה, מדבעינן קרא שמטהרת מידי נבילה, ורק שזה גזירת הכתוב שמהרן מידי טומאת נבילה, אבל לענין אכילה שפיר הוי נבילה.

הכרעה היא הבדלה בין הצודק לבלתי צודק ועניין היות ההבדלה עניינה בדעת - אם אין דעה הבדלה מניין, הוא עצמו עניין ההכרעה אשר בכח הדעת. והיינו, דכח הדעת הוא להבדיל בין דבר לדבר, והוא עצמו הכח המבדיל בין הצודק לבלתי צודק, ומכריע את הצודק על הבלתי צודק, ועל כן יודע את הסברא האמתית, ומורה כפי הסברא האמתית המוכרעת. וזהו 'ולהורות', דעל ידי כח ההבדלה וההבחנה הוא מבדיל מבחין בין הצודק לבלתי צודק, ומכריע את הצודק ומורה כסברא ההוא, וזהו 'ולהבדיל', 'ולהורות', ודו"ק.

לקח טוב

כלל ה

וכי יתן מים על ידע ונפל מנגלתם עליו טמא הוא לכם (יא, חל).

הכשר אוכל נגוב משום סייג או משום נתינת שם אוכל

הנה מצאתי סייג בדאורייתא **ברמב"ן** על התורה ויקרא (כאן ד"ה ועם), שכתב וז"ל: וטעם ההכשר (הכשר מים לקבלת טומאה), בעבור כי לכלוך השרץ והמטמאים ידבק במאכלים בלחות, ולא כן ביבשים (אם המאכל לו ויש עליו משקה, אז השרץ הנוגע בו הוא נדבק בו על ידי המשקה הלח שעליו, ולא כן באוכל יבש שהשרץ הנוגע בו אינו נדבק בו, והוא רק נגיעה בעלמא), ועשתה התורה הרחקה יתירה לטמא המוכשרין במים ונגבו, שלא ניתן דברינו לשיעורין (שאם נטהר את שהיה עליו מים ונגיב, יבואו לטהר גם כן לפעמים היכא שהיה משקה על האוכל בשעת נגיעת השרץ בו, ועל כן עשאה התורה הרחקה יתירה ואמרה שכל שהיה עליו רק באיזה פעם מים שוב מקבל טומאה לעולם), עכ"ל.

ואולם הרשב"ם שם (פסוק לד) כתב וז"ל: מי שרוצה לתת טעם במצות לפי דרך ארץ ולתשובת המינין, לא הזיק הקדוש ברוך הוא טומאה למיני אוכלים ומשקין עד שתיקנם לצורך מאכל, ונתינת מים הוא תחלת תיקונם ועיקר השיבותם לצורך אכילה, עכ"ל. ומוכח דענין ההכשר הוא לפי שאין האוכל חשוב אוכל טרם ניתן עליו מים.

וכן כתב רש"י שם להדיא על הכתוב (פסוק לה) 'וכי יתן מים על ידע ונפל מנגלתם עליו', וז"ל (ד"ה ונפל): אף משנגב מן המים, שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל, עכ"ל. **ולענין ד** כן הוא גם כן גמרא ערוכה בחולין (קיה), פירות שלא הוכשרו - כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי, עכ"ל הגמרא. וצריך עיון קצת על הרמב"ן ז"ל בזה (וראה בית האוצר מערכת א כלל עב ד"ה ומד').

א) לשון רבינו שם: "... בכח הדעת הוא עניין ההוראה, כי ההוראה היא הלכה למעשה - שמורה איך לעשות, כמבואר ריש הוריות (ב). ועל כן צריך לזה כח ההכרעה, כי בכל דבר וספק - נופלים במחשבת האדם רעיונות רבים וחלקי סותר, ולפי גודל החוץ כח השכלי והיודיו, כך מתרבים לו הסברות והראיות לכאן ולכאן, ועדיין אין לו בזה ידיעת הסברא האמתית הצודקת באמת - להורות הלכה למעשה איך לעשות באמת. וצריך לזה כח ההכרעה, שאחרי עלות במחשבתו ומחונו כל הסברות הרבות לכל צד, יוכל לדון ולשפוט עליהם כולם להכריע את הצודק בהם, ולברר מהם הסברא האמתית והצודקת - להחליט היות הדין כך וכך ולהורות עשה כך וכך, וכמוכן.

ב) רבינו בריש דבריו שם כתב: "הנה נא שמתי אל לבי לברר אי מציונו איסור דאורייתא מטעם סייג והעירוני בזה מאיזהו מקומן בסייעתא דשמיא ואלו הן...", וכאן הובא הנוגע לפרשתנו. והאריך בענין זה עוד, ראה **גליוני הש"ס** ברכות מג: ד"ה ואלו; שם פסחים י: ד"ה גזירה; שם ראש השנה כט. ד"ה כתוב; שם סנהדרין יט. ברש"י ד"ה מקדושתה; שם קי. ד"ה עובר. ג) והאריך רבינו שם עוד בראיות נוספות, וכאן הובא הנוגע לפרשתנו.

טהרת פרה אדומה - ענינה אחדות השם

ולכן שבת פרה היא אחרי שבת זכור וביטול עמלק שהוא שניית - היפך האחדות

מתוך: אוצרות יוסף דרוש ד

כמו שטבול יום כשר בפרה (יומא ב), כך ניתנה תורה לטבולי יום (שבת פו).

משה רבינו היה במדרגת יחידה דברה

ועל כן גם בבתן תורה - אחדות, 'יחידה', לכן הוזהרו 'אל תגשו אל אשה' (שמות יט, טו), דאשה הוא שניות, ומדרגת 'יחידה' היינו דהוא יחיד ואין לו זוג (עין שער ההקדמות עמוד תא ד"ה דט), לכן חיוב הפרישה מאשה, ואחרי מתן תורה נסתלק מהם מדרגה זאת, ועל כן - 'שובו לכם לאהליכם' (דברים ה, כו; עין שבת פו).

ומשה רבינו ע"ה שנאמר לו (דברים שם, כח) 'ואתה פה עמוד עמדי', היינו עמוד במדרגתך שאתה בה עתה, לכן ידע מזה דחיב לפרוש מאשה תמיד, וזהו שלמדין (שבת שם) ממקרא זה דהסכים המקום לפרשת משה מאשתו, ואם כן משה רבינו ע"ה במדרגת 'יחידה' (עין מגלה עמוקות פרשת ואתחנן אופן קצה ד"ה הקדמה) - דפרה. ועל כן גם כן רק משה רבינו ע"ה השיג טעם פרה, דהיה במדרגה זאת, אבל לאחרים - 'חוקה' (במדבר יט, ב; עין במדבר יט, ו), וד"ק.

מצרים נגד יחידה - ופרה כנגדה

ומצרים הוא שורש הארבע מלכיות (עין ב"ר טו, ד; ליקוטי תורה פרשת כי תצא ד"ה י"ל), והוא החמישית - העליונה, כי השורש עליון לענפים (נצח ישראל פרק ז ד"ה מ'), ועל כן הוא נגד חלק החמישי שבנפש - 'יחידה', ועל כן באנאלת מצרים נגלה נגיודו - כח האחדות, 'יחידה' שבקדושה.

ועל כן פרה אדומה, דמבואר במדרש רבה (ראה פסיקתא דרב כהנא ד ד"ה פרה) דהיא נגד מצרים וארבע מלכיות, לכן שם 'פרה' (במדבר יט, ב) - זו מצרים, 'אדומה' (שם) - זו בבל כו', היינו דעיקרה ועצמותה נגד מצרים, כי השם 'פרה' - הרי השם הוא העצם כנוצע (עין מורה נבוכים ח"א פרק נא-נב; באר הגולה באר החמישי עמוד ק ד"ה בפרק), ועל כן כיון דהשם 'פרה' נגד מצרים - הרי זה עצמותה, והיינו דהיא נגד 'יחידה' - אחדות, ולכן יש לה כח הטהרה, דאחדות הוא טהרה וכמו שכתבתי כבר.

אחר פרשת 'מור' ביטול השם שניות - פרשת 'פרה' אחדות וכבר כתבתי (אוצרות יוסף דרוש ד פסיקא לה) דקָמַן ענינו שניות, ומרדכי נגיודו - אחדות, וזהו ששלח מרדכי 'דברי שלום ואמת' (אסתר ט, ל), דשלום הוא חיבור ואחדות.

והמן רצה לעורר שניות ופירוד - 'ישנו עם אחד מפוזר ומפורד' (שם ג, ח), ועל כן לעומתו אמרה אסתר 'לך כנוס את כל היהודים' (שם ד, טו), שיהיו מכוּנסים ומאוחדים יחד (עין מנות הלוי אסתר שם ד"ה לך), וכן נאמר (שם ט, ב) 'נקהלו היהודים', וכן 'להקהל ולעמוד על נפשם' (שם ט, יא), והיינו גם כן שיהיו מוקהלים ומאוחדים. ולכן נאמר (שם ט, כג) 'וקבל היהודים' - לשון יחיד, שנתאחדו כמו בבתן תורה - 'זיענו כל העם יחידים' (שמות יט, ח) דנדרש (עין מכילתא פרשת יתרו מסכת ברחוש פרשה א ד"ה יוח; רש"י פרשת יתרו שם, ב ד"ה יוח) כאיש אחד בלב אחד - על שנאמר בלשון יחיד.

ועל כן אחרי פרשת זכור, ביטול עמלק - שניות, הוא פרשת פרה (עין מגילה כט) - טהרה, דטהרה הוא אחדות.

ה) ראה עוד שב דנחמתא אותה ה פסיקא כט; לא. ו) דברי רבינו שם פסיקא קלה: 'המן שיו נפשיה עבודה זרה (מגילה יט), ולכן היה ביטולו ידי מרדכי, 'איש יהודי' (אסתר ב, ה) - שכפר בעבודה זרה (מגילה יט), היינו דהיה נגיוד עבודה זרה ומבטל...". ורבינו ביאר לעיל שיעבודה זרה ענינה שניות, ואם כן ביטולה הוא אחדות. ז) דברי רבינו שם פסיקא מו: "לאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיומחה זרעו של עמלק (עין תנחומא פרשת כי תצא סימן יא). כמו שכתב המהר"ל בהקדמה שלישית לגבורות ד"ה ואחר ד'שם' הוא אחדות - ישמו כנגדו (בראשית ב, ח), ובראשית רבה (עין פירוש דברי אליעזר פרק יז) - שנבראת נקבת האדם, דאם לא כן היה יחיד בתחונתו ויחשבו שהוא אלו"ק, עין שם, והיינו כ"ל דהאדם הוא יחיד ונקבתו שניות, ואם זכה, מראחת עמו - 'עור', לא זכה - 'כנגדו' (עין יבמות סג), ונשאר חלילה שניות".

(עין תרגום אונקלוס פרשת נח ב; נדרים י;), דהוא גם כן אחדות. ולכן פרה אדומה דהוא טהרה, לכן הוצרך 'אשר לא עלה עליה עול' (במדבר יט, ב), היינו עול ושעבוד דהוא שניות.

בפרה ענין איחוד שמהר טמאים ומטמא טהורים

וזהו גם כן הענין דהמיתה - דהוא פירוד הצורה מהחומר (עין רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ד ה"ט) ונעשה שניות, לכן הוא אבי אבות הטומאה, דשניות ענינו טומאה, והאחדות ענינו טהרה וככל הנ"ל.

ועל כן פרה אדומה, דיש בה ענין איחוד כחות ההיפוכים, דמטהר טמאים ומטמא טהורים (עין במדבר יט, א), הרי דמתאחדים בה כחות היפוכים - טהרה וטומאה, ועל כן בכח האיחוד שבה, מטהרת מטומאת מות דענינו שניות. ועל כן גם כן - תבא האם ותקנח צואת בנה (שם שם, ח), היינו גם כן דמכפרת גם על עבודה זרה דהוא שניות, וכמו שכתבתי כבר.

תורה שענינה אחדות מתאימה עם פרה

ותורה גם כן ענינה אחדות, ד'רכיב דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום' (משלי יז, יז) - היינו איחוד (ראה נתיבות עולם נתיב התורה פרק ו ד"ה עוד). ונקראת התורה 'שלום', כמבואר בברכות (ת.ח) על הכתוב (תהלים יט, יט) 'פדה בשלום נפשי' - כל העוסק בתורה כו', עין שם. וכן אמרו (ברכות סד), תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

ועל כן דברי תורה אין מקבלים טומאה, 'הלא כה דברי כאש' (ירמיה כג, כט) - מה אש אינה מקבלת טומאה כו' (ברכות כב), והכוונה אש שלמעלה - אש המובח (עין יומא כא) דמאחד, ואחדות הוא טהרה, ולכן אין מקבל טומאה, וכך התורה ג"כ כן, וכמו שכתבתי כבר מזה במקום אחר. ולכן נמשלו האלים לנחלים (ראה במדבר כד, ו) המעלים את האדם מטומאה לטהרה - גמרא ברכות (טו). וזהו גם כן ברמב"ם הלכות ספר תורה (פ"ה י"ה) דאפילו נדה וטמא מותרים לאחוז בספר תורה, דאין דברי תורה מקבלים טומאה, עין שם. ועל כן בבתן תורה דענינה אחדות - זכרות, הוצרכו כולם לפרוש מאשה (ראה שבת יט, טו).

והתורה היא מדרגה היותר עליונה, דהיא מדרגה החמישית בנפש (עין זוה"ק משפטים צד; שער הגלגלים הקדמה א ד"ה דע כי כמו; של"ה פרשת בראשית אות ח) דלָה חמשה שמות (עין ב"ר ב, לו; זוה"ק תרומה רע"מ קנת) - נפש רוח נשמה חיה יחידה, ו'יחידה' היא היותר פנימית ועליונה, ונגדה פרה אדומה גם כן חמישי שבמדרגות - חולין, מעשר, תרומה, קודש, חטאת (עין חגיגה יח). ועל כן מתן תורה מתאים עם פרה אדומה, ולכן

מקור השניות והכפירה באחדות ד' - בנחש הקדמון הנה עיקר השניות מקורו בנחש שאמר (בראשית ג, ה) 'והייתם כאלק"ם', שאפשר להיות אלו"ק, וכפר באחדות השם שהוא המאחד הכל.

טומאה ענינה שניות ולכן עבודה זרה מטמאה

ועל כן הטומאה גם כן ענינה שניות. דעיקרה טומאת מות דהיא אבי אבות (עין רש"י פרשת חקת יט, כב ד"ה תטמא), מה שאין כן בשאר הטומאות דהם רק אב (עין כלים פ"א מ"א), וטומאת מות שורשה מנחש (עין רמב"ם פרשת חקת שם, ב ד"ה זאת), ושבחי מיתה לעולם על ידי הכפירה הנ"ל, שהכניס באדם כפירת האחדות והחזקה בשניות, ועל כן כל הטומאה ענינה שניות.

ועל כן עבודה זרה דכל ענינה שניות, לכן עבודה זרה מטמא כמות (עין שבת פג), וזהו שנאמר (ויקרא יא, מג) 'אל תטמאו בהם וְנִטְמַתֶּם בהם' - חסר א', דעמדו על זה בגמרא יומא (ל.ט), ודרשו וְנִטְמַתֶּם בהם, ולהנ"ל יש לומר דעל כן חסר א', להורות דהטומאה ענינה חסרון האחדות.

וזהו גם כן הענין ברבי אליעזר שהחזיק במחלוקת (עין בבא מציעא נט) - דהוא פירוד ושניות, לכן הביאו כל טהרות שטיהר ושרפום לפניו (שם), דטהרה ענינה אחדות, היפוך הטומאה - שניות. ועל כן המצריים דענינם כישוף"ה דהוא שניות, היה גם כן ענין טומאה, כמבואר בשמות רבה (ג, יג) - מה המצורע מטמא, כך המצריים מטמאים.

אחדות ד' מטהר מטומאה - וכן פרה מסלקת שניות

ועל כן כח אחדותו יתברך מטהר טומאה - דהוא שניות, 'מי יתן טהור מִטְמֵא לא אחד' (איוב יד, ד; עין במדבר יט, יא). ועל כן פרה אדומה דבה עיקר כח טהרה, דמטהר מטומאת מות (ראה במדבר יט, יב-יג) - טומאה העיקרית, לכן מסלקת חטא עבודה זרה דהוא שניות, וכמו שאמרו ז"ל (במדבר ש"פ, ח) תבוא האם ותקנח צואת בנה.

בכח העבדות אין שעבוד - ופרה פסולה אם היה בה עול

ומבואר במהר"ל (גבורות השם פרק לו ד"ה ועוד; פרק ס ד"ה רבן) דהשיעבוד שמשועבד ומצורף לאחר הוא שניות, וחירות הוא שהוא דבר אחד עומד בעצמו, עין שם. ודבר זה מבואר בירושלמי ברכות פרק מי שמתו (פ"ג ה"ג), דעבד פטור מקריאת שמע, משום שנאמר (דברים ו, ד) 'שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד', יצא זה שיש לו אדון אחר, הרי דעבדות הוא נגיוד אחדות השם, והוא מפאת דעבדות ענינו שניות כנ"ל.

ועל כן 'מר דרור' (שמות ל, כג), ד'דרור' הוא חירות - אחדות - מתרגמינן (תרגום אונקלוס שם) 'מירא דכיא', ד'דכיא' הוא טהרה

א) דברי רבינו שם פסיקא א: "... מצרים מקום כשפים - גמרא מנחות (פה), אמרו ליה יוחנא וממרא למשה, תבן אתה מכניס לעפריים. ובשבת (קד), בן סטא הוציא כשפים ממצרים. ובמועד קטן (תח), פרעה שהיה בימי משה אמוגוש היה, ופירש רש"י (י"ה אמוגוש) - מכשף". ב) רבינו שם פסיקא ב: "...כשפים שולטין רק בזוגות (ראה פסחים ק) - שניות (ראה נתיבות עולם נתיב העבודה פרק יט)".

ג) דברי רבינו בפיסקא ל: "דהמזבח גם כן ענינו האחדות, וכמו שכתבתי כמה פעמים (ראה אוצרות יוסף דרוש ו פסיקא ז; שם דרוש ח פסיקא ט) בשם המהר"ל מפראג ז"ל (נתיבות עולם נתיב השלום פרק ב ד"ה ובפרק) דזה ענין כל הנודע כאילו בנה במה דאיסור הבמות ומה שיש לכל ישראל רק מזבח אחד להקריבה - הוא דבר המאחד את ישראל. וזהו בש"ס חגיגה (כב), שלא יא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו, דהכוונה שלא יהיו ישראל

ידוע תדע

הרחבת הידיעות במשנתו של רבינו

'שאו את אחיכם מאת פני הקודש אל מחוץ למחנה' (י, ד).

"כהנים הדיוטים ביום משחתם אין מטמאין לקרובים" (בעלי התוספות פסוק ג) - מה הטעם?

תשובה לידוע תדע' מפרשת צו: למואן חיישנן למינוטא, ניוחש בכל גר שמא מורע עמלק הוא?

עין גליוני הש"ס ברכות כת. ד"ה וכי

מעין בספרי 'תפארת יוסף' ובשיחה עם רבני המכון ביום י"ז סיון שנת תשע"ג

תורת חכם מקור חיים (משלי יג, יד)

מקבץ קטן של תשובות שהתקבלו במכון 'אוהבי תורה' מאת שר התורה הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי זצ"ל"ה שהשתעשע רבות בתורתו של רבינו זי"ע והאיר פנים לעניני המכון

אבל יחיד עשי לך מכון 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו שר התורה הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע, עם הסתלקותו בחטף של גאון ישראל, פאר הדור והדרו, הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, בעל 'דרך אמונה'.

תיתי לך שזכינו מאז ומקדם, מראשית עבודת הקודש על ההדרת והוצאת ספרי רבינו, להארת פנים מיוחדת במחיצתו של אותו גאון וצדיק, המאור הגדול לממשלת התורה, אשר מימי בחרותו נודעה לו חיבה יתירה לספרי רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע, הגה בהם רבות והשתעשע בשעשועין דאורייתא ממשנתו של רבינו.

אביו הגאון הסייפלער זצ"ל, בעל 'קהילות יעקב', הוא שהורה לו בבחרותו ללמוד בספר 'אתון דאורייתא', באמרו ש'הוא ספר טוב וצריך ללמוד בו'. פקודת רוחו שמרה נפשו, מיד הלך וקנה את הספר וקבע בו לימוד. לימים העיד שלמדו הרבה בספר נפלא זה ואף כתב הרבה הערות בגליונות הספר, עד שאף היתה לו מחשבה להדפיס את הספר עם הערותיו.

פעמים רבות זכינו לבוא לפני הגאון זצ"ל, פנים אל פנים בביקור במעון קדשו, או בחילופי מכתבים של שאלות ותשובות, ותמיד נענה לנו ברוב שמחה וכבוד, עודד וחייק את ידינו בדברים נפלאים ומאלפים, בירך את מעשה ידינו ואת נדיבי הלב שעמדו לימינו, והיה לנו לעינים, בבחינת פירוש של רש"י הקדוש (במדרב"י, לא): 'כל דבר ודבר שיתעלם מעיניו תהיה מאיר עיניו'.

וכל דבר הקשה יביאון אל משה, כאשר התקשינו במקורות מסוימים לדברי רבינו, ולמדנו וקשה, שהרי דבר זה הוא פלוגתא במשנה דמנחות נא:

בין רבי שמעון רבי יהודה, דרבי שמעון סביא ליה דבאין משל ציבור ורבי יהודה סביא ליה דבאין משל יורשין, ע"ש. ואם כן הרי כאן קאי על תנא קמא דרבי מאיר שהוא רבי יהודה בר פלוגתיה, כנ"ל, ואם כן הרי אי אפשר לומר דהך תנא הוא רבי יהודה סביא ליה במנחת חביתין דציבור הוא מפתא דבאין משל ציבור, דהרי רבי יהודה סביא ליה במנחות שם דבאין משל יורשין.

ד. "השי"ת יזכהו להדפיס הספרים"

שאלה: א] באוצרות יוסף מאמר דוד אות יא ד"ה וראיתי כתב רבינו: 'ראיתי בהקדמת ספר זוהר הרקיע להתשב"ץ ז"ל ד"ה דבה, הביא בשם המדרש, דשם 'רות' היא מפת שהיתה גיורת, דענ"ם מצוין שבע מצוות (סנהדרין נג), וכשמתיגירת ניתוספים לה איפוא תר"ו מצוות, עכ"ד". מה מקור דברי המדרש?

ב] בבית האוצר ח"א כלל קיב ד"ה והנה דברי כתב רבינו: "ענין זרות הוא לפי ערך קדושת הדבר... ובזכרוני מאחד הראשונים שהאר"ך בזה, דשם זרות איננו שם מוגבל כלל, רק הכל הוא לפי ערך קדושת הדבר". מי מהראשונים דיבר מזה? תשובה: המאמרים שכתב אינם זכורים לי כעת, ולחפש קשה לי. השי"ת יזכהו להדפיס הספרים.

ה. "יש אצלי בעזה"י ציונים והערות על הספר אתון דאורייתא"

במענה למכתב שנשלח בשם אחד מתורמי המכון, שהיה זקוק לברכה מיוחדת להצלחה וביקש לתרום סכום כסף נכבד להדפסת ספרי רבינו, כהבטחתו טרם הסתלקותו לשמי מרומים ש"כל מי שייטיע להדפסת החיבורים שלי, אהיה לו מליץ יושר בעולם עליון".

תשובה: ברכה והצלחה (יש אצלי בעזה"י ציונים והערות על הספר אתון דאורייתא (אם ירצה אוכל לתת לך)

ו. "תזכו לראות נסים ונפלאות"

במענה לשאלה אודות תרומת נדיבי לב להדפסת ספרי רבינו ולזכות להבטחתו הפלאית טרם הסתלקותו לשמי מרומים ש"כל מי שייטיע להדפסת החיבורים שלי, אהיה לו מליץ יושר בעולם עליון".

תשובה: תזכו לראות נסים ונפלאות

וקשה, שהרי דבר זה הוא פלוגתא במשנה דמנחות נא: בין רבי שמעון רבי יהודה, דרבי שמעון סביא ליה דבאין משל ציבור ורבי יהודה סביא ליה דבאין משל יורשין, ע"ש. ואם כן הרי כאן קאי על תנא קמא דרבי מאיר שהוא רבי יהודה בר פלוגתיה, כנ"ל, ואם כן הרי אי אפשר לומר דהך תנא הוא רבי יהודה סביא ליה במנחת חביתין דציבור הוא מפתא דבאין משל ציבור, דהרי רבי יהודה סביא ליה במנחות שם דבאין משל יורשין.

תשובה: לא בכל מקום רבי יהודה בר פלוגתיה.

ג. ביישוב דברי רש"י שרק יוצא דופן אית ליה קלא ולא רובע ונרבע

שאלה: ברש"י מנחות ו. ד"ה בע"מ מוכן ניכר כתב, דגם יוצא דופן מוכן ניכר דאית ליה קלא והכל יודעים, ע"ש. וצריך עיון, מהא דאיתא בתורת כהנים פרשת ויקרא, אמר לו רבי עקיבא, לא אם אמרת בבעל מום שמומו בגלוי, תאמר ברובע ונרבע שאין מומו בגלוי, הואיל ואין מומו גלוי לא יפסל מעל גבי המזבח, תלמוד לומר מן הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע, ע"ש. וכזה הוא גם בתמורה כח: (והובא בשיטה מקובצת מנחות שם אות ל"ג לגבי טריפה, ע"ש). וצ"ע, שהרי רובע ונרבע נמי אית ליה קלא והכל יודעים, וראיה לזה דהרי משום הכי אמרה תורה דבהמה הרובע והנרבע במיתה שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה, כדאיתא במשנה סנהדרין נד. ומבואר מזה דלולא הפסוק לא הוי מדמינן ליה רובע ונרבע לבעל מום לפסול למזבח, דאכתי אינו דומה לבעל מום דמומו גלוי. ואם כן מה שכתב ביוצא דופן דפסלינן שפיר מהאי טעמא. ואכן בתוספות כאן ד"ה שכן כתבו בפשיטות דרובע אית ליה קלא כמו יוצא דופן שכתב רש"י, אבל לא העירו על דברי רש"י דמתורות כהנים ומתמורה הנ"ל מפורש דלא נחשב משום הכי מומו גלוי, ואם כן קשה על דברי רש"י לגבי יוצא דופן.

תשובה: לית ליה קלא כל כך כמו יוצא דופן.

א. אדם טריפה שחי לאחר י"ב חודש - מנלן שאשתו אסורה להנשא לאחר

שאלה: באוצרות יוסף חידושי יורה דעה קונטרס ב אות כט כתב רבינו: "לדעתו דגם אדם טריפה אינו חי יותר משנים עשר חודש (עין תוספות זבחים סז). ד"ה זלגא; רשב"א ימות קכ: ז"ה ומי), אם יחיה יותר משנים עשר חודש דרך נס, ודאי דתהיה אשתו אסורה להנשא לאחר". מה המקור לכך?

תשובה: הרי אמרו שם דחיישין לנס, ע"י תוספות יבמות קכ"א ב' ד"ה אין.

הכוונה לדברי הירושלמי יבמות פט"ז ה"ג שהביאו בתוספות שם: "נפל לבור אריות אין מעדיין עליו (שמת), אומר אני נעשה לו נסים כדניאל, נפל לכבשן האש אין מעדיין עליו, אומר אני נעשה לו נסים כחנניה מישאל ועוריה...", ע"י שם. הרי דחיישין לנס ואשתו עדיין אסורה.]

ב. סתם בר פלוגתיה דרבי מאיר הוא רבי יהודה

שאלה: בגליוני השי"ס ירושלמי כלאים פ"ו ה"ג ד"ה והנה נזכרתי כו', וכן בשבת קלג: ד"ה ואם לא, ובבית האוצר מערכת א כלל מב, ובשו"ת בן פורת ח"א סימן ג אות א ד"ה ועפ"ד, כתב רבינו דסתם בר פלוגתיה דרבי מאיר הוא רבי יהודה, ושכן מבואר בכמה דוכתי.

והנה ביומא נ. דפר כהן גדול הוא חטאת הציבור, דתנן אמר לו רבי מאיר, והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא וזוהא את השבת ואת הטומאה, לאו מכלל דאיכא למואן דאמר דצבור, ע"ש. ובר"טב"א שם כתב בענין חביתי כה"ג וז"ל: "וא"ת והאיך יכול לומר כן בחביתי כהן גדול דהא משלו הן באין ואין בהם שום כפרה לאחיו הכהנים, והרי הן כאילו של אהרן דהוי קרבן יחיד כדאיתא להלן בע"ב. וי"ל דכיון שקרבין בתוך התמיד כדאיתא לעיל לג. דבאין לאחר מנחת התמיד ולפני נסכי התמיד חשיב שפיר קרבן ציבור, ועוד דאמרינן במנחות נא: כהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו מביאין חביתין משל ציבור, ומשום הכי איקרי ציבור, והכי פירשו בתוספות, עכ"ל הריטב"א ז"ל.

לגביה, אבל תלתא לגבי חד - לא בטלי. והיינו גם כן, דפתח שרגיל ליכנס ולצאת בו - יש בו יותר עניין פתח, וזהו רוב באיכות, ועל כן רק לגבי חד עדיף. אבל לגבי תלתא - די ש בהם נגדו רוב בכמות, אין רוב הכמות בטל לגבי רוב האיכות, ונמצאו כולן פתחים שפיר, ולכן כולן חייבין. וזה כפי האמת דקיימא לן כבית הלל (ראה ברכות נא).

ועיין עוד הוריות (ה). פלוגתא דתנאי לעניין פר העלם דבר של ציבור, אי בעינן רוב קהל, או גם בשבעה שבטים - אף על פי שאינן רובו של קהל חייבין, עיין שם. והוא גם כן עניין הנ"ל, דרוב קהל הוא רוב האנשים בכמות, אולם שבעה שבטים אף על פי שאינן עוד בכמות, מכל מקום יש רוב באיכות - דכל שבט יש לו מהות ומעלה בפני עצמו (ראה גור אריה פרשת וישלח לב, ג אות ב ד"ה ומה), ושבעה שבטים הוא ריבוי מפאת ריבוי המהותים

והאיכות, ואף שאינן רוב בכמות, ודו"ק היטיב מאוד (וראה בית האוצר מערכת ב כלל יח אות יז ד"ה ראיתי).

'לא תעשו אגודות אגודות' - ראוי לבני השי"ת להיות מאוחדים

בגמרא יבמות (ג), לא תתגודדו - לא תעשו אגודות אגודות.

הנה הכשפים מכחישים פמליא של מעלה (סנהדרין סז), ובערוך (עיין מוסף הערוך ערך 'פמליא') 'פמליא' בלשון רומי - בני בית, כמו בלשון אשכנז 'פאמיליע'. היינו איחוד וקשר המשפחה, שהאב מקשר יוצאי חלציו ומאחדם. 'בנים אתם לד' אלקיכם' (דברים יד, א) - לכן יש לכם להיות מאוחדים, ולכן 'לא תתגודדו' (שם) - לא תעשו אגודות אגודות (יבמות ג), כי האב מאחד הבנים. וכך הבריאה כולה מאוחדת על ידי הבורא יתברך המאחד ומקשר נבראיו, וכשפים מכחישים זה עניין קשר ואחדות הבריאה.

ובמדרש - הובא בהקדמת הכותב בעין יעקב (ד"ה ולהיות), 'זה ספר תולדות אדם (ביום ברוא וגו') בצלם אלקים עשה אותי' (בראשית ה, א) - זה כלל גדול בתורה (עכ"ל המדרש). דכמו שנאמר 'בנים אתם לד' אלקיכם' - שהוא אחד, לכן 'לא תתגודדו' - לא תעשו אגודות אגודות חלוקות רק תהיו מאוחדים, כך כאן הכוונה, דכל עניין הספר תורה הוא להורות לתולדות אדם שידעו שהאדם נברא בצלם אלקי", היינו הואיל דהיה בצלם אלקי"ם - דאלקות הוא אחדות (ראה דברים ו, ד; רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"א ה"ז) - לכן ראוי גם לתולדותיו שיהיו מאוחדים.

עשו או לא עשו

אם הולכים אחר רוב האיכות או רוב הכמות

בגמרא יבמות (ד), ומאן דאמר עשו, כי אזלינן בתר רובא - היכא דכי הדדי ניהו, הכא בית שמאי מחדדי טפי.

הפלוגתא דכאן - אי עשו כו', אף דבית הלל רובא, מפאת דבית שמאי מחדדי טפי, היא אי אזלינן בתר רוב האיכות או בתר רוב הכמות. דבית הלל דהוי רובא - היינו רוב בכמות, ובית שמאי דמחדדי טפי ועיונם חזק וגדול יותר זהו רוב באיכות, ודו"ק (וראה לקח טוב כלל טו פסקא לה).

ועיין רש"י מנחות (לד. ד"ה א"ג) דכתב, דהא דבמזווה - הלך אחר הרגיל (ראה שם לג), הני מילי בשני פתחים ורגיל בחד - בטילה אידך

לראשונה מזה צ"ד שנים

אוצר כלום ונפלא

בענין שביעית בזמן הזה

הספר המפורסם אוצרות יוסף

יסודות וגדרי מצות השמיטה כוסף הזה מאור תורתו הכהור של שר התורה וגאון הגאונים

הגה"ק רבי יוסף ענגיל זיע"א

כתובת קונטרס 'תפארת יוסף' בו נאספו פעמים יקרים ומרגלאין טבין מכל ספרי רבינו, על משניות וירושלמי מוסכת שביעית וכלל עניני השמיטה

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

לפרטים ולקבלת הספרים עד הבית, מנחם אוהבי תורה: 1800-200-855
באילוס: בני נחשת ושיטות השווייץ לגבול לזכרון מנחם, יפו 15207 לוד"ר, ot035104720@gmail.com

הצטרפו לאלפים שזכו לישועות בזכות הבטחתו הפלאית של רבינו:

"כל מי שייסייע בהדפסת החיבורים שלי - אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

חייגו עכשיו: 1800-200-855

מכון אוהבי תורה
להודות ספר השרי שגיל ריץ

בני הרפניא לא היו מיוחסים ולכן היו עניים שלא יהא להם מדת עזות

בגמרא יבמות (ז), מה גברא ומה גברא אי לאו דהרפניא קאיתי כו', מאי הרפניא, אמר רבי זירא, הר שהכל פונין בו. תנא, כל שאין מכיר משפחתו ושבטו נפנה לשם, אמר רבא, והיא עמוקה משאול כו', פסולי דהרפניא משום פסולי דמישון כו'.

ועיין סנהדרין (מח), כגון שכבי דהרפניא, וברש"י (ד"ה שכבי) עניים היו. אולי היה זה מפאת שלא היו מיוחסים, ופסול משפחה גורם מדת עזות כמבואר בקידושין (מט): עשרה קבין עזות ירדו לעולם, תשעה נטלו מישן כו', וברש"י: תשעה נטלו מישן - רובן ממזרים, כדאמר לקמן (שם עא): גבי יחסין, מישן מתה, וביבמות (ז). אמרינן נמי, פסולי דהרפניא משום פסולי דמישן כו', עכ"ל. ועשירות גם כן גורם עזות (ראה משלי יח, כג), ועל כן אילו היו עשירים אז - היה גוברת בהם מדת העזות ביותר, ולא היה אז בכחם לנצח המדה הרעה הזאת, וגם היה הדבר קשה לעולם קיבוץ של עזי פנים - עיין מה שכתבתי בגליון שבת (ל: ד"ה מעזי), ועל כן נגזר עליהם להיות עניים.

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שייסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באזני חתנו הגה"צ רבי יצחק מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולתרומות:
טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com